

Новіков О.В.,
аспірант кафедри регіонального управління
та місцевого самоврядування НАДУ,
заслужений юрист України,
народний депутат України VI скликання

Окремі аспекти реформування правового забезпечення протидії корупції у сфері державного управління України

У статті проведено аналіз сучасного стану реформування законодавчого забезпечення протидії корупції у сфері державного управління. Окреслено основні новели в антикорупційному законодавстві. Проведено аналіз законодавчих ініціатив щодо створення спеціалізованого антикорупційного органу в Україні. Визначено напрями реформування антикорупційного законодавства з урахуванням зобов'язань України щодо приведення національного законодавства у відповідність із законодавством ЄС, які виникають перед Україною з набуттям чинності Угоди про асоціацію з ЄС.

Ключові слова: реформування антикорупційного законодавства, державне управління, протидія корупції.

Новиков О. В. Отдельные аспекты реформирования правового обеспечения противодействия коррупции в сфере государственного управления Украины

В статье проведен анализ современного состояния реформирования законодательного обеспечения противодействия коррупции в сфере государственного управления. Очерчены основные новеллы в антикоррупционном законодательстве. Проведен анализ законодательных инициатив относительно создания специализированного антикоррупционного органа в Украине. Определены направления реформирования антикоррупционного законодательства с учетом обязательств Украины относительно приведения национального законодательства в соответствие с законодательством ЕС, которые возникают перед Украиной со вступлением в силу Соглашения об ассоциации с ЕС.

Ключевые слова: реформирование антикоррупционного законодательства, государственное управление, противодействие коррупции.

Novikov O. V. Some Aspects of Legal Enforcement Reform of Counteraction to Corruption in Public Administration of Ukraine

The article contains analysis of current situation in reforming of legislative enforcement for counteraction to corruption in public administration. The main innovations in anticorruption legislation are described. The analysis of initiation of bills on specialized anticorruption body creating in Ukraine is been done. The directions of anticorruption legislation reform are defined, taking to account obligations of Ukraine for approximation of national legislation to EU legislation which will appear for Ukraine after achieving legal validity by Association Agreement between European Union and Ukraine.

Key words: anti-corruption legislation reform, public administration, counteraction to corruption.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку державного управління в Україні, напевно, ні в кого не викликає сумнівів чи заперечень теза про необхідність суттєвих реформ системи державного управління, однією з найбільших недоліків якої в Україні є високий рівень поширення та сприйняття корупції. Одним із напрямів ефективного впливу на поточний стан протидії корупції в державному управлінні є реформування антикорупційного законодавства як правової основи антикорупційної політики в державі. Очевидно, що активна фаза цього процесу вже розпочалася, і перші позитивні кроки вже зроблено. Разом з тим про конкретні успіхи в протидії корупції в Україні говорити поки що занадто рано, адже основна частина завдання ще попереду. В суспільстві ведеться тривала дискусія щодо необхідності створення спеціального антикорупційного органу, який би займався розслідуванням корупційних правопорушень в органах держави та місцевого самоврядування. Усе

більш актуальними стають положення Угоди про асоціацію з ЄС, яка найближчим часом буде підписана, а згодом і ратифікована. З огляду на це важливим завданням є аналіз сучасного стану реформування антикорупційного законодавства та виявлення тенденцій до подальшого вдосконалення протидії і боротьби з корупцією в державному управлінні.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій показує, що ґрунтовно розкрили проблеми державного управління регіональним розвитком у своїх працях такі українські вчені, як В.Є.Воротін, Я.А.Жаліло, С.О.Біла, В.М.Скиба, І.О.Ревак та інші науковці. Основні проблемні питання державного управління регіональним розвитком України досить детально викладені в колективній монографії “Державне управління регіональним розвитком України” за загальною редакцією В.Є.Воротіна та Я.А.Жаліла (2010 р.). Автори зазначеної праці, зокрема, аналізують та порівнюють з українським європейський досвід управління регіональним розвитком. Разом з тим питання протидії корупції в українських реаліях державного управління згадуються лише побіжно.

ґрунтовно досліджено теоретичні основи й методологічні підходи до вивчення корупції в Україні та світі в колективній монографії “Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження” (керівник авторського колективу доцент І.О.Ревак, 2011 р.). Зокрема, у роботі наголошується на тому, що головним завданням публічної влади є забезпечення законодавчої бази, яка відповідає б міжнародним стандартам, та посилення ролі органів контролю [1, с. 159]. Однак вичерпний аналіз сучасних тенденцій реформування правового забезпечення антикорупційної політики в Україні у цих працях не проводився.

Проблеми формування ефективної антикорупційної політики в Україні були предметом громадських обговорень на високому державному рівні. Так, 29 березня 2013 р. в Комітеті Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією відбулося засідання круглого столу на тему: “Державна антикорупційна політика: оцінка громадянського суспільства” [2], який показав, що громадський вплив на формування антикорупційної політики є недостатнім, але водночас не може і не повинен підміняти діяльність державних органів. Однак позиція громадськості повинна бути обов’язково врахована, а громадські організації залучені до формування та реформування антикорупційної політики в Україні.

Невирішеною раніше частиною загальної проблеми боротьби з корупцією в державному управлінні регіональним розвитком є недостатнє розроблення, а також відсутність системного аналізу пропонованих змін до законодавчого забезпечення протидії корупції, обґрунтування національної моделі антикорупційного органу з урахуванням світового досвіду та рекомендацій міжнародних інституцій.

Метою статті є проаналізувати сучасний стан реформування законодавчого забезпечення протидії корупції, визначити основні напрями та тенденції реформування антикорупційного законодавства, а також дати оцінку та пропозиції щодо вдосконалення системи протидії корупції в державному управлінні, розкривши окремі аспекти антикорупційної реформи.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку державного управління регіональним розвитком України позначається нагальною потребою ефективних реформ у цій сфері. Одним із найбільш каталізаторів соціального невдоволення державною політикою є високий рівень корупції на регіональному та місцевому рівні, що має певні причини та негативні наслідки. Одним із напрямів зменшення корумпованості в державному управлінні є реформування правового забезпечення

державного управління регіональним розвитком взагалі та нормативного забезпечення протидії корупції в цій сфері зокрема. Актуальність таких реформ підтверджується вимогами Європейського Союзу щодо приведення Україною національного законодавства у відповідність із законодавством Європейського Союзу з підписанням Угоди про асоціацію. З огляду на зазначене, пропонуємо розглянути найновіші законодавчі ініціативи щодо реформування антикорупційного законодавства, а також положення Угоди про асоціацію щодо приведення національного законодавства у відповідність із чинним антикорупційним законодавством ЄС, що стане надійною основою для суттєвого перегляду механізмів державного управління, у тому числі регіональним розвитком України.

Передусім варто відмітити, що в 2013 р. було прийнято низку нормативно-правових актів, якими вносяться суттєві зміни щодо вдосконалення системи та механізму запобігання та протидії корупції в Україні. Частину із цих актів було прийнято на виконання вимог авторитетних міжнародних антикорупційних інституцій, на впровадження в національне законодавство положень Конвенції ООН проти корупції, а також вимог Угоди про асоціацію з ЄС, процес підписання якої знову вступив у активну фазу. Аналіз прийнятих законодавчим органом змін до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” [3] показує, що основними законодавчими новелами є такі зміни. По-перше, удосконалено понятійний апарат (ст. 1), уточнено визначення таких понять, як “конфлікт інтересів”, “близькі особи”. Зокрема, при визначенні поняття конфлікту інтересів було враховано правила щодо конфлікту інтересів, передбачені ст. 13 Модельного кодексу поведінки державних службовців, що є додатком до Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи R(2000) від 11 травня 2000 р. [4]. По-друге, змінено коло суб’єктів відповідальності за корупційні правопорушення (ст. 4), зокрема виключено військовослужбовців строкової служби, але включено до цього переліку посадових осіб юридичних осіб суб’єктів публічного права. По-третє, виключено з переліку спеціально уповноважених суб’єктів у сфері протидії корупції підрозділи внутрішньої безпеки митних органів, податкову міліцію, військову службу правопорядку у Збройних Силах України (ст. 5), що відповідає положенням ст. 36 Конвенції ООН проти корупції [5] та ст. 20 Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією [6]. По-четверте, крім уже зазначеного, зміни торкнулися конкретизації антикорупційних обмежень (ст. 6–10), удосконалено механізм проведення спеціальної перевірки та систему фінансового контролю (ст. 11–12). По-п’яте, вдосконалено систему запобігання конфлікту інтересів та його врегулювання (ст. 14), зокрема щодо форми і способу повідомлення про конфлікт інтересів, порядку в управлінні іншій особі корпоративних прав та підприємств. По-шосте, не менш важливим є запровадження антикорупційної експертизи нормативно-правових актів (ст. 15) з метою запобігання створенню нових корупційних ризиків. По-сьоме, для посилення захисту осіб, які повідомили про порушення антикорупційного закону, внесеними змінами передбачаються більш широкі гарантії захисту таких осіб, зокрема забороняється звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності чи застосування до зазначених осіб інших негативних заходів впливу з ініціативи роботодавця у зв’язку з таким повідомленням (ст. 20). По-восьме, відповідними змінами було також урегульовано порядок звільнення осіб, притягнутих до відповідальності за корупційні правопорушення, згідно з якими не є обов’язковим звільнення у випадку вчинення дрібних корупційних правопорушень, наприклад

неповідомлення про конфлікт інтересів або порушення строків подання декларації (ст. 22).

Крім зазначених вище змін до Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції”, відповідні зміни було внесено до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України, до Кодексу України про адміністративні правопорушення, до Закону України “Про державну службу” та інших нормативно-правових актів. Основними напрямками прийнятих до національного антикорупційного законодавства змін є приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (поширення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення), виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України (зокрема запровадження відповідальності юридичних осіб за порушення антикорупційного законодавства), а також виконання рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) щодо імплементації Конвенції ООН проти корупції.

Хочемо також зазначити, що запроваджені новели не завжди і не всіма добросовісно виконуються. Так, наприклад, вимога закону щодо фінансового контролю, зокрема публікації декларацій самими законотворцями, грубо порушується, і всупереч вимогам ст. 12 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” на сайті Верховної Ради України не розміщено декларацій усіх народних депутатів про доходи. Така ситуація в жодному разі не сприяє підвищенню правової культури громадян України.

На розгляд Верховної Ради України подано кілька законопроектів, спрямованих на посилення протидії корупції в нашій державі. Так, на підпис виконуючому обов’язки Президента України передано прийнятий Верховною Радою України 13 травня 2014 р. законопроект “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв’язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України” [7] (далі – законопроект 4556). Цим законопроектом передбачається внесення змін до низки законів України, зокрема вводиться поняття “викривач” та пропонується забезпечити таких осіб захистом за сприяння виявленню та розкриттю корупційних порушень. Так, у ст. 20 Закону України “Про засади запобігання і протидії корупції” пропонується закріпити, що особа, яка надає допомогу в запобіганні і протидії корупції (викривач), – це особа, яка добросовісно (за відсутності корисливих мотивів, мотивів неприязних стосунків, помсти, інших особистих мотивів) повідомляє про порушення вимог цього Закону іншою особою.

Крім зазначеного вище, законопроект 4556 передбачає поширення юрисдикції України на іноземців, які вчинили корупційне правопорушення в Україні. Законопроектом пропонується посилити санкції за корупційні правопорушення, а також запровадити кримінальну відповідальність за хабарництво в приватному секторі. Зокрема, законопроектом 4556 вводиться така додаткова підстава для притягнення до кримінальної відповідальності, як незабезпечення обов’язків щодо запобігання корупції, що призвело до скоєння корупційного правопорушення.

Крім зазначених вище положень, законопроект 4556 закріплює, які саме заходи мають вживатися для запобігання корупції. Так, згідно з положеннями ст. 14–1 юридичні особи забезпечують розробку та вжиття заходів із запобігання корупції, які є необхідними та обґрунтованими для запобігання корупції в діяльності юридичної особи та заохочення її працівників діяти відповідно до закону, інших нормативно-

правових актів, зокрема: 1) встановлення правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції в діяльності юридичної особи, розроблення рекомендацій щодо їх застосування, встановлення правил етичної поведінки працівників юридичної особи, створення умов для конфіденційних повідомлень про їх порушення; 2) визначення осіб, відповідальних за дотримання таких правил та процедур і надання періодичних звітів за результатами моніторингу власнику/власникам або визначеним ним/ними уповноваженим особам юридичної особи; 3) здійснення власником чи визначеною ним особою належного нагляду та контролю за дотриманням правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції в діяльності юридичної особи; 4) проведення періодичного навчання осіб, відповідальних за моніторинг дотримання правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції; 5) проведення періодичної оцінки ефективності застосування правил та процедур щодо виявлення та запобігання корупції; застосування заходів дисциплінарної відповідальності до осіб, які порушують такі правила та процедури; 6) вжиття заходів реагування щодо виявлених фактів корупційних правопорушень, зокрема інформування уповноважених державних органів, проведення внутрішніх розслідувань, розробки заходів, спрямованих на запобігання подібним правопорушенням у майбутньому.

Серед законодавчих ініціатив, спрямованих на зменшення рівня корупції, слід також назвати розробки проектів законів, якими регулювалася б діяльність спеціалізованого антикорупційного незалежного державного органу. Очевидним є факт, що збільшення кількості державних органів, які мають повноваження щодо протидії корупції, неефективне, зокрема через дублювання повноважень, їх несистемний характер та вузьку спеціалізацію. Тому, на нашу думку, цілком слушним у нашій ситуації було б створення єдиного спеціалізованого державного антикорупційного органу з повноваженнями, достатніми для ефективного, законного та високопрофесійного розслідування корупційних правопорушень посадових осіб органів держави або місцевого самоврядування. Як показує досвід зарубіжних країн, які успішно борються з проявами корупції, наявність такого органу є однією із ключових засад державного механізму протидії корупції.

На розгляд Верховної Ради України подавалися кілька разів законопроекти, якими пропонуються створити відповідні антикорупційні органи. Так, проект Закону “Про Національне бюро антикорупційних розслідувань” [8] (відхилений Верховною Радою України і знятий із розгляду станом на 17 травня 2014 р., далі – законопроект 4573) визначає правові основи організації та діяльності Національного бюро антикорупційних розслідувань (далі – Національне бюро), метою якого є протидія кримінальним корупційним правопорушенням, що вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, або становлять особливу суспільну небезпеку. Статтею 1 цього законопроекту передбачено, що Національне бюро є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, на який покладається запобігання, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності. У межах, визначених цим та іншими законами, Національне бюро є відповідальним перед Верховною Радою України, підконтрольним і підзвітним Президенту України та Кабінету Міністрів України. Заходи щодо забезпечення функціонування Національного бюро здійснює Кабінет Міністрів України. Однак до зазначеного законопроекту є низка зауважень, зокрема щодо невідповідності Конституції України, в якій не передбачено можливість утворення органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, яким є Національне бюро. У змісті законопроекту

4573 закладено можливість суттєвого впливу Кабінету Міністрів України на діяльність Національного бюро, а тому про реальну незалежність цього органу складно говорити. Крім того, прийняття пропонованого закону передбачає внесення низки змін до кримінального, кримінально-процесуального та інших актів антикорупційного законодавства, проте такі зміни потребують уточнень, зокрема щодо підслідності злочинів.

Альтернативний законопроект “Про Національну службу боротьби з корупцією” [9] (також відхилений Верховною Радою України і знятий із розгляду станом на 17 квітня 2014 р., далі – законопроект 4573-1), який визначає статус, правові, організаційні засади діяльності Національної служби боротьби з корупцією, функції, права та обов’язки її органів та співробітників. Згідно з положеннями частини 2 ст. 2 зазначеного законопроекту Національна служба боротьби з корупцією створюється та функціонує як незалежний орган, що здійснює дізнання та слідство у справах, віднесених до його підслідності. Національна служба боротьби з корупцією має бути підпорядкованою Президенту України та підзвітною Раді національної безпеки і оборони України.

Таким чином, Національна служба боротьби з корупцією, згідно з положеннями законопроекту 4573-1, не входить до системи органів виконавчої влади, а створюється і діє в межах владних повноважень Президента України в частині силового блоку. Створений при Президентові України Антикорупційний комітет як дорадчий орган виявився абсолютно недієвим, тому належність новоствореного антикорупційного органу до сфери повноважень Президента зовсім не гарантує його незалежність та ефективність.

Порівнюючи зазначені вище альтернативні законопроекти, хочемо зазначити, що, на відміну від законопроекту 4573, законопроект 4573-1 не містить чітких гарантій діяльності Національної служби боротьби з корупцією, зокрема зазначено, що розмір та умови оплати праці співробітників Національної служби боротьби з корупцією України встановлюються відповідним положенням (ст. 30). Крім того, автори законопроекту пропонують встановити соціальний захист її працівників на значно нижчому, порівняно із відповідними положеннями законопроекту про Національне бюро антикорупційних розслідувань, рівні. Вважаємо за доцільне в доопрацьованому законопроекті чи при розробці нового законопроекту врахувати положення законопроекту 4573 щодо внутрішньої безпеки, порядку перевірки та моніторингу способу життя співробітників відповідного спеціалізованого антикорупційного органу.

Зважаючи на склад політичних сил у Верховній Раді України VII скликання, винесення на її розгляд кількох альтернативних законопроектів є вкрай неперспективним, адже парламентська коаліція нечисельна і доволі нестабільна в політичній підтримці нагальних реформ, а тому одночасний розгляд кількох законопроектів щодо утворення спеціалізованого антикорупційного органу розпорошить голоси і в результаті не пройде жоден із законопроектів. На нашу думку, доцільно було б конкурентні законопроекти узгодити і розробити спільний законопроект, який врахував би сильні сторони кожного з них і мав би перспективу бути проголосованим Верховною Радою України. Натомість, у Верховну Раду України на розгляд Комітету з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією передано на ознайомлення знову ж таки два поновлених альтернативних законопроекти – проект Закону про національне бюро антикорупційних розслідувань (від 24 квітня 2014 р. № 4780) та проект Закону про Державну службу протидії

корупції (від 8 травня 2014 р. № 4780-1), які концептуально мало відрізняються від нещодавно знятих із розгляду.

З підписанням Угоди про асоціацію з ЄС Україна бере на себе конкретні зобов'язання щодо приведення національного антикорупційного законодавства у відповідність із законодавством ЄС. Згідно з положеннями ст. 22 Угоди про асоціацію з ЄС [10] сторони цієї угоди зобов'язуються співпрацювати у боротьбі зі злочинністю, зокрема таке співробітництво буде спрямоване на подолання корупції як у приватному, так і в державному секторі. Це стосується насамперед протидії фінансовому шахрайству та нецільовому використанню коштів. Так, аналіз тексту Угоди про асоціацію з ЄС, зокрема Дод. XLII та XLIII до Розд. VI “Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби з шахрайством”, показує, що Україна зобов'язується протягом 5 років із дати набуття чинності Угоди наблизити національне законодавство до законодавства ЄС, впровадивши окремі положення Конвенції ЄС від 26 липня 1995 р. щодо захисту фінансових інтересів Європейських Співтовариств (ст. 1 – загальні положення, визначення, ст. 2 (1) – забезпечення положень ст. 1 через запровадження кримінальної відповідальності керівників суб'єктів підприємницької діяльності). Крім того, Україна має також впровадити в національне законодавство відповідні положення протоколів до названої Конвенції, а саме: Протоколу щодо захисту фінансових інтересів Європейських Співтовариств, зокрема ст. 1 (1), 1 (2), ст. 2 – пасивна корупція, ст. 3 – активна корупція, ст. 5 (1) – щодо забезпечення дії ст. 2 та 3 Протоколу через впровадження кримінальної відповідальності за корупційні діяння, ст. 7 – тією мірою, якою вона співвідноситься із ст. 3 Конвенції; та Другого протоколу щодо захисту фінансових інтересів Європейських Співтовариств, відповідно ст. 1 – визначення, ст. 2 – відмивання коштів, ст. 3 – відповідальність юридичних осіб, ст. 4 – санкції щодо юридичних осіб, ст. 12 тією мірою, якою вона співвідноситься зі ст. 3 Конвенції.

Висновок. Сучасний стан реформування національного антикорупційного законодавства як основи антикорупційної політики держави, зокрема протидії корупції в державному управлінні, відзначається активною законотворчою роботою. У системі змін до антикорупційного законодавства України можна виділити кілька етапів, перший з яких, на нашу думку, полягає в поширенні кримінальної відповідальності на більшу частину корупційних правопорушень (зміни до кримінального та кримінального процесуального кодексів), запровадження змін до антикорупційного закону щодо жорсткіших вимог до фінансового контролю державних службовців тощо. Черговий етап реформування антикорупційного законодавства передбачатиме створення незалежного спеціалізованого антикорупційного органу в Україні, діяльність якого була б спрямована саме на сектор державного управління. Наступним етапом має стати обов'язкова імплементація основних вимог Угоди про асоціацію з ЄС після її підписання і ратифікації, зокрема в частині апроксимації національного антикорупційного законодавства у встановлені в самій Угоді строки.

Подальші дослідження означеної проблематики, на нашу думку, мають стосуватися вивчення зарубіжного досвіду функціонування спеціалізованих антикорупційних органів.

Список використаних джерел

1. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / кер. авт. кол. доц. І. О. Ревак. – Львів : ЛьвДУВС, 2011. – 220 с.

2. Державна антикорупційна політика: оцінка громадянського суспільства / Комітет Верхов. Ради України з питань боротьби з організ. злочинністю і корупцією. – К. : ФОП Москаленко О. М., 2013. – 60 с.
3. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 1 квіт. 2011 р. // Голос України. – 2011. – 15 черв. – № 107.
4. Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців (прийнята Комітетом міністрів на 106 сесії 11 трав. 2000 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://crimecor.rada.gov.ua/>
5. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (укр./рос.) від 31 жовт. 2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – 7 груд. – № 49. – С. 2048.
6. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27 січ. 1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – 30 листоп. – № 47–48. – С. 2028.
7. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50403
8. Проект Закону про Національне бюро антикорупційних розслідувань [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50428
9. Проект Закону про Національну службу боротьби з корупцією [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50547
10. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>